

Stanowisko zalotki spłaszczonej *Leucorrhinia caudalis* (CHARPENTIER, 1840) (Odonata: Libellulidae) i gągoła *Bucephala clangula* (LINNAEUS, 1758) (Aves: Anseriformes) w dolinie Noteci pod Czarnkowem (północna Wielkopolska)

The site of the Lilypad Whiteface *Leucorrhinia caudalis* (CHARPENTIER, 1840) (Odonata: Libellulidae) and the Goldeneye *Bucephala clangula* (LINNAEUS, 1758) (Aves: Anseriformes) in the River Noteć valley near Czarnków (northern Wielkopolska)

Paweł T. DOLATA

Południowowielkopolska Grupa Ogólnopolskiego Towarzystwa Ochrony Ptaków, ul. Wrocławska 60 A/7, 63-400 Ostrów Wielkopolski; e-mail: p.dolata@op.pl

Zalotka spłaszczona jest gatunkiem umiarkowanie rozprzestrzenionym, lokalnym i dość rzadkim w Polsce; jej zasięg koncentruje się w północnej części kraju i na zachodzie pasa centralnego, na obszarze dwóch pojezierzy. Niejasny jest status

obszaru pomiędzy Notecią i dolną Wisłą, a północnym wschodem Polski (BERNARD i in. 2009).

Gatunek ten podlega ochronie ścisłej na mocy rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 28 września 2004 roku w sprawie

gatunków dziko występujących zwierząt objętych ochroną (Dz. U. Nr 220, poz. 2237). Również z tego powodu jego stanowiska warte są publikacji.

Nieznane wcześniej (por. BERNARD i in. 2009) stanowisko tego gatunku stwierdziłem na torfiance firmy „Mebomor”, ok. 2 km na północny zachód od Czarnkowa (powiat czarnkowsko-trzcianecki, województwo wielkopolskie; 52°55'08" N, 16°32'26" E; UTM: XU06). Dnia 16 VI 2010 r. sfotografowałem tu 2–3 ♂♂ tego gatunku (det. wg fotografii P. BUCZYŃSKI).

Torfianka „Mebomoru” jest jedną z największych wśród licznych torfianek w okolicy, ma pow. ok. 2,5 ha i jest użytkowana jako łowisko wędkarskie. Jej brzegi częściowo są porośnięte drzewami i szuwarami. Toń wody przy brzegach, gdzie stwierdziłem zalotki, porasta głównie rogatek sztywny *Ceratophyllum demersum* L. (gatunek dominujący), rzęsa trójrowkowa *Lemna trisulca* L. i żabiściek pływający *Hydrocharis morsus-ranae* L. (det. wg fotografii M. GĄBKA).

W trakcie trzech dość pobieżnych kontroli w roku 2010 (21 V, 16 VI i 12 VII) stwierdziłem tu liczne ważki, fotografując poza *Leucorrhinia caudalis* przedstawiciele 8 gatunków, u większości z behawiorem rozrodczym. Były to: nimfa stawowa *Enallagma cyathigerum* (CHARP.) – kopulacje i składanie jaj, łątka dzieweczka *Coenagrion puella* (L.) – kopulacje i składanie jaj, oczobarwnica większa *Erythromma najas* (HANSEM.) – kopulacje, husarz władca *Anax imperator* LEACH – składanie jaj, szklarka zielona *Cordulia aenea* (L.) – wylęg, ważka czteroplama *Libellula quadrimaculata* L., lecicha pospolita *Orthetrum cancellatum* (L.) i szablak zwyczajny *Sympetrum vulgatum* (L.).

Torfianka pod Czarnkowem znajduje się w odległości kilkudziesięciu kilometrów od najbliższych znanych stanowisk zalot-

ki spleśzczonej, położonych w kwadratach UTM: XU00, XU21, XV03 i WU66 (BERNARD i in. 2009), a nowe stwierdzenie potwierdza hipotetyczny zasięg jej rozmieszczenia podany w tej publikacji, jak również znaczenie zbiorników antropogenicznych dla gatunku (BUCZYŃSKI, DARAŻ 2006; BERNARD i in. 2009).

Dodatkowym atutem faunistycznym torfianek pod Czarnkowem jest stwierdzenie tu pewnego lęgu gągoła – dnia 16 VI 2010 r. wraz z Bartoszem SKRZYPCZAKIEM obserwowaliśmy podrośnięte pisklęta tej kaczki. Jest ona nielicznie lęgowa w Wielkopolsce, a niniejsze stanowisko znajduje się na południowo-wschodnim skraju jej lęgowisk w Wielkopolsce, które jeszcze do 1996 r. nie sięgały doliny Noteci (BEDNORZ 2000). Na całym 50-kilometrowym odcinku doliny Noteci od Ujścia do Wielenia, obejmującym okolice Czarnkowa, w roku 1981 gągoł nie występował, w roku 2003 stwierdzono zaledwie 3 pary (WYLEGAŁA 2003).

Dziękuję serdecznie dr. Pawłowi BUCZYŃSKIEMU za oznaczenie zalotek i pomoc przy pisaniu tej notatki, dr. Maciejowi GĄBCE za pomoc przy oznaczeniu roślin, a Bartoszowi SKRZYPCZAKOWI za pomoc przy kontrolach terenowych.

Piśmiennictwo

- BEDNORZ J. 2000. *Bucephala clangula* (L., 1758) – gągoł. [w:] J. BEDNORZ, M. KUPCZYK, S. KUŻNIAK, A. WINIECKI. Ptaki Wielkopolski. Monografia faunistyczna. Bogucki Wyd. Naukowe, Poznań: 123–126.
- BERNARD R., BUCZYŃSKI P., TOŃCZYK G., WENDZONKA J. 2009. Atlas rozmieszczenia ważek (Odonata) w Polsce. Bogucki Wyd. Naukowe, Poznań.
- BUCZYŃSKI P., DARAŻ B. 2006. Interesujące stwierdzenia *Leucorrhinia caudalis* w siedliskach wtórnych. *Odonatrix*, 2(1): 8–12.
- WYLEGAŁA P. 2003. Zmiany liczebności wybranych gatunków ptaków w dolinie Dolnej Noteci na odcinku Ujście-Wieleń w latach 1980–2003.

